

Briuselis, 2018 12 05
COM(2018) 794 final

KOMISIJOS ATASKAITA

**EUROPOS PARLAMENTUI, EUROPOS VADOVŲ TARYBAI, TARYBAI,
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

dėl komunikato

„Europos kova su internetine dezinformacija“ įgyvendinimo

1. ĮVADAS

2018 m. balandžio 26 d. Komisija priėmė komunikatą „Europos kova su internetine dezinformacija“ (toliau – komunikatas)¹. Komunikate aptartos problemos, kurias internetinė dezinformacija kelia mūsų demokratinėms valstybėms, ir privatiems bei viešiesiems suinteresuotiesiems subjektams pasiūlytos penkios veiksmų, skirtų šiai problemai spręsti, grupės.

Ši ataskaita pridedama prie bendro komunikato „Kovos su dezinformacija veiksmų planas“². Joje Komisija įvertina pažangą, padarytą įgyvendinant balandžio mėn. komunikate išdėstytus veiksmus.

2. VEIKSMŲ ĮGYVENDINIMO PADĖTIS

2.1. Skaidresnė, patikimesnė ir atskaitingesnė internetinė ekosistema

2.1.1. Iš interneto platformų tikimasi neatidėliotinų ir veiksmingų priemonių siekiant apsaugoti vartotojus nuo dezinformacijos

Pirma veiksmų grupė siekiama kurti skaidresnę, patikimesnę ir atskaitingesnę internetinę ekosistemą. Šie veiksmai apima interneto platformų ir reklamos pramonės savireguliacinio Kovos su dezinformacija praktikos kodekso kūrimą, taip siekiant padidinti skaidrumą ir geriau apsaugoti naudotojus; nepriklausomo Europos faktų tikrintojų tinklo kūrimą, taip siekiant nustatyti bendrus darbo metodus, keistis geriausios praktikos pavyzdžiais ir užtikrinti kuo platesnę jo aprėptį visoje ES; savanoriškų internetinių atpažinties sistemų, kurios leistų atsekti informacijos teikėjus ir nustatyti jų tapatybę, skatinimą ir naudojimąsi ES mokslinių tyrimų ir inovacijų programos („Horizontas 2020“) lėšomis siekiant pasitelkti naujas technologijas, pvz., dirbtinį intelektą, blokų grandinę ir kognityvinius algoritmus.

2018 m. gegužės mėn. Komisija sušaukė įvairių suinteresuotųjų subjektų forumą dezinformacijos klausimais (toliau – forumas), kad būtų sukurtas savireguliacinis Kovos su dezinformacija praktikos kodeksas (toliau – kodeksas)³. Forumą sudarė darbo grupė, kurioje dalyvavo pagrindinių interneto platformų, reklamos pramonės ir pagrindinių reklamuotojų atstovai, ir diskusijų grupė, sudaryta iš žiniasklaidos, akademinės bendruomenės ir pilietinės visuomenės atstovų. Darbo grupei buvo pavesta parengti kodeksą, o diskusijų grupei – patarti ir pareikšti nuomonę dėl kodekso. Kodeksas ir diskusijų grupės nuomonė paskelbti rugsėjo 26 d.⁴.

Kodeksą sudaro preambulė, tikslų išdėstymas ir 15 įsipareigojimų rinkinys. Prieš įsipareigojimus kaip konstatuojamosios dalys pateikiamos aiškinamosios pastabos – jose pateikiamos nuorodos į komunikato tikslus, apibrėžiama įsipareigojimo aprėptis ir tikslai, pateikiamas kontekstas. Įsipareigojimai sugrupuoti pagal penkias sritis:

1. tikrinimas dedant reklaminius skelbimus
2. politinė ir teminė (tam tikru klausimu agituojanči) reklama
3. paslaugų vientisumas
4. galių vartotojams suteikimas
5. galių mokslininkų bendruomenei suteikimas.

Kodeksą pasirašiusieji subjektai, atsižvelgdami į savo teikiamų produktų ar paslaugų pobūdį, turi nurodyti, kurių įsipareigojimų jie laikysis. Neatskiriama kodekso dalis yra priedai – juose

¹ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos kova su internetine dezinformacija“, 2018 4 26, COM(2018) 236 *final*, pateikiamas http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=51804.

² JOIN(2018) 36.

³ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/meeting-multistakeholder-forum-disinformation>.

⁴ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/code-practice-disinformation>.

nustatoma konkreti politika ir veiksmai, kuriais pasirašiusieji subjektai sieks įgyvendinti kodeksą.

Į kodeksą įtraukta ir papildomų įsipareigojimų: pasirašiusieji subjektai turi pranešti apie ir įvertinti kodekso įgyvendinimą, veikimą ir veiksmingumą teikdami metines savęs vertinimo ataskaitas, o jas peržiūrės objektyvi ir nepriklausoma pasirašiusiųjų subjektų pasirinkta organizacija. Pasirašiusieji subjektai taip pat įsipareigoja bendradarbiauti su Komisija vertinant kodeksą, pvz., jai paprašius pateikti informacijos ir atsakyti į klausimus.

Spalio 16 d. pirmieji kodeksą pasirašiusieji subjektai pateikė oficialius prisijungimo dokumentus. Juose nurodyta, kokių konkrečių įsipareigojimų laikysis kiekvienas subjektas, ir pateikiamos lentelės su susijusios geriausios praktikos pavyzdžiais bei veiksmų tvarkaraščiais siekiant kodekso įgyvendinimo visoje ES⁵. Pirmosios kodeksą pasirašė bendrovės „Facebook“, „Google“, „Twitter“ ir „Mozilla“, interneto platformų prekybos asociacija (EDIMA) ir reklamos pramonei bei reklamuotojams atstovaujančios prekybos asociacijos (EACA, „IAB Europe“, WFA and UBA)⁶.

Be to, bendrovės „Facebook“, „Google“, „Twitter“ ir „Mozilla“ nurodė keletą konkrečių veiksmų, kurių jos imsis prieš 2019 m. pavasarį vyksiančius rinkimus į Europos Parlamentą siekdamas saugių ir sąžiningų rinkimų.

Komisija laikosi nuomonės, kad kodeksas yra tinkama priemonė siekti komunikate išdėstytų kodekso tikslų. Ji taip pat mano, kad kodeksas atitinka Komisijos geresnės savireguliacijos ir geresnio bendro reguliavimo principus. Pirmieji kodeksą pasirašiusieji subjektai sudaro didelę internetinės naujienų sklaidos sektoriaus dalį.

Komisija pabrėžia, kad kodekso sukūrimas tėra pirmas žingsnis. Dabar pasirašiusieji subjektai turi darbuotis, kad užtikrintų patikimą kodekso įgyvendinimą, toliau plėtotų savo nustatytą politiką ir veiksmus ir užtikrintų, kad jų būtų laikomasi. Komisija laikosi nuomonės, kad kodeksas turėtų būti vykdomas visapusiškai, veiksmingai ir laiku.

Komisija paprašys pasirašiusiųjų subjektų iki 2018 m. pabaigos pateikti naujausios informacijos, kokių priemonių imtasi kodeksui įgyvendinti. Šią informaciją ji ketina paskelbti 2019 m. sausio mėn.

Be to, nuo 2019 m. sausio iki gegužės mėn. Komisija vykdys tikslinę kodekso stebėseną siekdama patikrinti, ar prieš Europos Parlamento rinkimus įdiegta veiksminga politika, kuria siekiama, kad nebūtų pažeistas rinkimų procesų vientisumas, visų pirma ar laikomasi pagrindinių kodekso parametrų (tikrinimas dedant reklaminius skelbimus, politinės reklamos skaidrumas, netikrų vartotojų paskyrų uždarymas ir automatinių botų žymėjimo sistemos). Platformos turėtų kas mėnesį teikti visą informaciją, be kita ko, atsakydamos į konkrečias Komisijos užklausas, kaip jos įgyvendina įsipareigojimus. Ta informacija taip pat bus skelbiama.

Iki 2019 m. pabaigos, praėjus pirmiesiems 12-ai kodekso naudojimo mėnesių, Komisija atliks išsamų vertinimą. Jei jo rezultatai bus nepatenkinami, Komisija gali pasiūlyti tolesnių veiksmų, taip pat ir reguliuojamojo pobūdžio.

Komisija paprašys, kad kodekso įgyvendinimą valstybėse narėse jai padėtų stebėti ERGA, nepriklausomas audiovizualinės žiniasklaidos reguliavimo institucijų tinklas, sukurtas pagal Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvą (AŽPD). Turint omenyje ERGA narių

⁵ <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/online-platforms-advertisers-and-advertising-industry-present-commissioner-mariya-gabriel>.

⁶ Kodeksą pasirašiusios prekybos asociacijos neprisiėmė įsipareigojimų savo narių vardu, tačiau įsipareigojo savo narius visapusiškai informuoti apie šį kodeksą bei skatinti prie jo prisijungti ir laikytis atitinkamų jo principų.

kompetenciją ir profesinę kvalifikaciją, šis tinklas puikiai tinka šiai užduočiai. Komisija taip pat gali paprašyti Europos garso ir vaizdo observatorijos pagalbos.

Komisija numato, kad stebint kodekso įgyvendinimą reikėtų iš pasirašiusių subjektų rinkti toliau nurodytą informaciją.

A. Tikrinimas dedant reklaminius skelbimus	
1. Taikyti politiką ir procesus, kurie sutrukdytų reklamuoti ir gauti pinigines paskatas už atitinkamą elgesį	• Vartotojų paskyrų, pašalintų už platformos reklamos politikos (pvz., kovos su klaidingu faktų pateikimu politikos) pažeidimus, skaičius • Įdiegta politika, skirta dezinformaciją ar neautentišką informaciją (pvz., antraštinį masalą) skleidžiančių svetainių ar paskyrų matomumui sumažinti • Procentinė reklamos užsakovų ir reklamos tinklų operatorių sutarčių, į kurias įtrauktos saugos nuostatos, kad reklama nebūtų dedama į dezinformaciją skleidžiančias svetaines, dalis • Užblokuotų svetainių, kuriose dubliuojamas arba nugvelbiamas kitų svetainių turinys, skaičius
B. Politinė ir teminė reklama	
2. Visa reklama turėtų aiškiai skirtis nuo redakcinio turinio	• Reklaminių skelbimų, tinkamai pažymėtų kaip politinė reklama, procentinė dalis, palyginti su visų politinių reklaminių skelbimų skaičiumi • Veiksmai, kurių imtasi siekiant užtikrinti, kad visa politinė reklama būtų tinkamai pažymėta • Politinės ar teminės reklamos skelbimų, pašalintų už tai, kad nesilaikyta platformos gairių dėl politinės reklamos skaidrumo, skaičius
3. Sudaryti sąlygas viešai atskleisti politinę reklamą	• Įrašų, įtrauktų į viešai atskleistos informacijos saugyklos, skaičius • Informacija apie sumas, gautas iš politinių partijų, kandidatų, kampanijų ir fondų už politinę arba teminę reklamą • Politinės reklamos teikėjų tapatybės tikrinimo politika
4. Atrasti būdų, kaip viešai atskleisti teminę reklamą	• Informacija apie šio įsipareigojimo įgyvendinimo pažangą
C. Paslaugų vientisumas	
5. Nustatyti aiškią politiką dėl tapatybės ir netinkamo automatinių botų naudojimo naudojantis jų paslaugomis	• Nustatytų aktyvių netikrų vartotojų paskyrų skaičius • Nustatytų aktyvių netikrų vartotojų

	paskyrų, nuaktyvintų už platformos politikos pažeidimą, skaičius • Informacija apie priemones, kurių imtasi, kad visi botai būtų aiškiai pažymėti kaip botai • Įrašų, vaizdų, vaizdo klipų ar komentarų, dėl kurių imtasi priemonių už platformos politikos dėl netinkamo automatizuotų botų naudojimo pažeidimą, skaičius
6. Nustatyti politiką, apibrėžiančią, kas yra neleistinas automatizuotų sistemų naudojimas	• Informuoti apie politiką dėl netinkamo botų naudojimo, įskaitant informaciją dėl tokių botų sukuriamos sąveikos • Už kenkėjišką veiklą, pažeidžiančią platformos politiką, nuaktyvintų botų skaičius
D. Galių vartotojams suteikimas	
7. Investuoti į produktus, technologijas ir programas [...], padedančias žmonėms priimti informacija pagrįstus sprendimus, kai jie aptinka interneto naujienų, kurios gali būti neteisingos	• Informacija apie investicijas į tokias priemones arba kitaip pasiektą šio įsipareigojimo įgyvendinimo pažangą • Informacija apie faktinį vartotojų naudojamąsias tokiomis priemonėmis • Informacija apie bendradarbiavimą su žiniasklaidos organizacijomis ir faktų tikrintojais siekiant įgyvendinti šį įsipareigojimą, įskaitant patikimumo rodiklių rengimo klausimu • Informacija apie priemones, kurių imtasi siekiant turinį, kurio faktai patikrinti, padaryti matomesnį ir jį plačiau skleisti.
8. Investuoti į technologines priemones, padedančias paieškos, naujienų ar kituose automatiškai reitinguojamuose sklaidos kanaluose pirmenybę teikti aktualiai, autentiškai ir patikimai informacijai.	• Informacija apie šio įsipareigojimo įgyvendinimo pažangą • Informacija apie bendradarbiavimą su žiniasklaidos organizacijomis ir faktų tikrintojais siekiant įgyvendinti šį įsipareigojimą, įskaitant patikimumo rodiklių rengimo klausimu
9. Investuoti į funkcijas ir priemones, padedančias pateikti žmonėms įvairių požiūrių į visuomenę rūpimus klausimus	• Informacija apie investicijas į tokias priemones arba kitaip pasiektą šio įsipareigojimo įgyvendinimo pažangą • Informacija apie tokių priemonių prieinamumą ir vartotojų naudojamąsias jomis
10. Bendradarbiauti su pilietine visuomene, vyriausybėmis, švietimo įstaigomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais ir remti kritinio mąstymo bei gebėjimo naudotis skaitmeninės žiniasklaidos priemonėmis ugdymą	• Informacija apie pasirašiusiųjų subjektų įvykdytas arba suplanuotas iniciatyvas, įskaitant tų iniciatyvų mastą valstybės narėse
11. Skatinti rinkoje naudoti priemones, padedančias vartotojams suprasti, kodėl jie	• Informacija apie faktinę tokių priemonių skverbtį rinkoje ir vartotojų

mato tam tikrą reklamą	naudojimąsi tokiomis priemonėmis
E. Galių mokslininkų bendruomenei suteikimas	
12. Remti geranoriškas nepriklausomų subjektų dedamas pastangas atsekti dezinformaciją ir suprasti jos poveikį	• Informacija apie bendradarbiavimą su faktų tikrintojais ir tyrėjais, įskaitant įrašų, kuriais apsieista, skaičių
13. Nedrausti ir nedemotivuoti geranoriškai vykdomų dezinformacijos ir politinės reklamos, aptiktos jų platformose, mokslinių tyrimų	• Informacija apie šiam įsipareigojimui įgyvendinti skirtą politiką
14. Skatinti dezinformacijos ir politinės reklamos mokslinius tyrimus	• Informacija apie šiam įsipareigojimui įgyvendinti skirtą politiką
15. Organizuoti metinį renginį siekiant skatinti akademinės bendruomenės, faktų tikrintojų ir vertės grandinės dalyvių diskusijas	• Teikti metinio renginio ataskaitą

Tokia informacija turėtų būti teikiama kiekvienos valstybės narės lygmeniu, kad būtų galima įvertinti kodekso įgyvendinimo Sąjungoje spragas ir skirtumus.

Komisija pritaria kodekso nuostatai, kad „atsižvelgiant į tai, jog skirtingų pasirašiusiųjų subjektų veiklos pobūdis, tikslai, technologijos ir auditorijos skiriasi, kodekso nuostatų gali būti laikomasi skirtingais būdais“. Todėl pasirašiusiųjų subjektų teikiama informacija turėtų atspindėti atitinkamus jų teikiamų paslaugų ypatumus.

Be to, svarbu užtikrinti pusiausvyrą tarp teisės į saviraiškos laisvę ir būtinybės tinkamai informuoti piliečius. Šiame kontekste labai svarbu turėti omenyje, kad labai dažnai dezinformacija nėra neteisėtas turinys. Tais atvejais, kai ji yra neteisėtas turinys (pvz., įžeidžia žmogaus garbę ir orumą ar kursto neapykantą), jai bus taikomos konkrečios Sąjungos ar nacionalinės teisės priemonės (pvz., turinio pašalinimas), kurių poveikį galima įvertinti kiekybiškai. Kodeksu siekiama daugelio su dezinformacija susijusių tikslų, ir vienus iš jų (pvz., politinės reklamos skaidrumą, netikrų vartotojų paskyrų skaičiaus mažinimą) galima įvertinti kiekybiškai, o kiti (kaip antai galių piliečiams suteikimas) gali būti įgyvendinami tokiais būdais, kurių rezultatus ne visada lengva išmatuoti. Todėl bendras kodekso vertinimas būtinai turės apimti tiek kokybinius, tiek kiekybinius duomenis analizei.

2.1.2 Stiprinti kovai su dezinformacija skirtus faktų tikrinimo, kolektyvinių žinių ir stebėsenos pajėgumus

Komisija įsipareigojo pirmiausia padėti sukurti nepriklausomą Europos faktų tikrintojų tinklą. Komisija taip pat įsipareigojo antruoju etapu sukurti saugią Europos kovos su dezinformacija interneto platformą, kurioje bus pateikiamos analizės priemonės ir renkami įvairių šalių duomenys, įskaitant Sąjungos atvirusius duomenis ir interneto platformų naudojimo duomenis, siekiant padėti aptikti ir analizuoti dezinformacijos šaltinius bei sklaidos modelius.

2018 m. Komisija surengė keletą techninių seminarų faktų tikrintojų bendruomenės atstovams. Ji atrinko atitinkamus projektus pagal mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Horizontas 2020“. Be to, atsižvelgdama į artėjančius Europos Parlamento rinkimus, bendradarbiaudama su Europos Parlamentu Komisija surengė konferenciją faktų tikrinimo klausimais⁷.

Šie veiksmai padėjo:

⁷ <http://www.europarl.europa.eu/news/lt/press-room/20180920IPR14065/fact-checking-in-the-eu>.

- valstybėse narėse veikiančioms faktų tikrintojų organizacijoms sužinoti vienas apie kitas ir užmegzti tarpusavio ryšius;
- išsiaiškinti, kurios priemonės ir paslaugos (pvz., prieiga prie EUROSTATO duomenų, vertimo priemonės, automatizuotas duomenų tikrinimas, kurį atlieka atitinkamos faktų tikrintojų organizacijos) yra svarbiausios ir gali padėti vykdyti faktų tikrinimo veiklą bei padidinti jos poveikį;
- nustatyti profesinius ir etinius nepriklausomo faktų tikrinimo standartus;
- faktų tikrintojų organizacijoms teikti priemones ir infrastruktūrinę pagalbą.

Pažymėtina, kad pagal programą „Horizontas 2020“ atrinkta paramos priemonė **SOMA** (Dezinformacijos ir socialinės žiniasklaidos analizės socialinė observatorija)⁸, kurios tikslas – sukurti įvairių sričių specialistų (įskaitant faktų tikrintojus ir mokslininkus akademikus) bendruomenę, kad būtų galima geriau nustatyti, išanalizuoti bei geriau suprasti įvairių rūšių dezinformacijos grėsmes. Vykdamas 2018 m. lapkričio 1 d. pradėtą projektą SOMA šiam tikslui bus sukurta bandomoji IT infrastruktūra.

Komisija, ruošdamasi minėtam antrajam etapui, pasiūlė pagal Europos infrastruktūros tinklų priemonės 2019 m. darbo programą sukurti naują skaitmeninių paslaugų infrastruktūrą, kuria naudojantis būtų kuriama Europos kovos su dezinformacija platforma. Skaitmeninių paslaugų infrastruktūra turėtų padėti faktų tikrintojams ir mokslininkams akademikams plačiau bendradarbiauti visoje Sąjungoje ir stiprinti atitinkamas nacionalines organizacijas bei megzti ryšius.

Komisijos veiksmai padidino susidomėjimą faktų tikrinimo veikla Europoje. Interneto platformos, žiniasklaidos priemonės ir faktų tikrintojai planuoja projektus, skirtus Europos Parlamento rinkimams.

Pavyzdžiui, Tarptautinis faktų tikrinimo tinklas (IFCN) kuria Europos faktų tikrintojų aljansą, kuris turėtų prisidėti prie Europos Parlamento rinkimams skirtą projektą. Panašų projektą numato įgyvendinti ir visuomeninės žiniasklaidos organizacijoms atstovaujanti Europos transliuotojų sąjunga (EBU). Tokios platformos kaip „Google“ ir „Facebook“ išreiškė norą bendradarbiauti vykdamas šiuos projektus. Paramos priemonė SOMA turėtų palengvinti šių iniciatyvų bendradarbiavimą ir didinti jų veiksmingumą bei poveikį.

Projektas turėtų būti vykdomas laikantis nustatytų ir pripažintų profesinių standartų (pvz., IFCN principų, mokslinių tyrimų etikos ir žurnalistikos standartų). Be to, dalyviai turėtų turėti visišką autonomiją, nepriklausyti nuo visuomenės kišimosi ir laikytis dalyvaujančių organizacijų nustatytą valdymo taisyklių.

Vis dėlto šiuo metu vykdoma faktų tikrinimo veikla neapima pakankamos geografinės teritorijos ir stingsa pajėgumų patikrinti vis didėjančią internetinių žinių srautą. Pavyzdžiui, IFCN tinklas šiuo metu apima tik 12 valstybių narių. EBU faktų tikrinimo tinklas, nors apima visą Europą, teikia paslaugas tik EBU nariams. Be to, labai dažnai faktų tikrinimas apsiriboja internetinio turinio patikrinimu, neanalizuojant dezinformacijos šaltinių ir modelių.

Pagal programą „Europos infrastruktūros tinklų priemonė“ finansuojama skaitmeninių paslaugų infrastruktūra turėtų sudaryti sąlygas faktų tikrintojams ir mokslininkams akademikams kurti tinklus ir keistis informacija su kitų šalių kolegomis, tačiau norint, kad atsakas į dezinformacijos grėsmes būtų veiksmingas ir efektyvus, būtina, remiantis specifinėmis žiniomis apie vietinę informacijos aplinką, stiprinti aptikimo ir analitinius

⁸ www.disinfoobservatory.org.

gebėjimus. Todėl būtina nacionaliniu lygmeniu kurti tarpdisciplinines faktų tikrintojų ir mokslininkų akademikų bendruomenes, o tai pareikalaus aktyvaus valstybių narių bendradarbiavimo.

2.1.3. Internetinės atskaitomybės puoselėjimas

Siekdama didinti pasitikėjimą ir atskaitomybę internete, Komisija įsipareigojo skatinti naudoti savanoriškas internetines sistemas, leidžiančias taikant patikimas elektroninės atpažinties ir tapatumo nustatymo priemones identifikuoti informacijos teikėjus.

Šiuo tikslu Komisija pasitelkė bendradarbiavimo tinklą, įsteigtą pagal eIDAS reglamentą (Reglamentą dėl elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų vidaus rinkoje), ir 2018 m. liepos 11 d. vykusiame 10-ajame bendradarbiavimo tinklo posėdyje pradėjo diskusijas, kaip pasiekti pažangos šioje srityje.

Komisija taip pat domisi pagal programą „Horizontas 2020“ vykdomu projektu „**Co-inform**“, kurio tikslas – sukurti patogią naudoti technologinę priemonę, grindžiamą bendro kūrimo metodika, kad politikos formuotojai, faktų tikrintojai ir piliečiai dalyvautų didinant dezinformacijos aptikimo technologijų veiksmingumą. Projekte dalyvauja įvairių valstybių narių mokslininkai akademikai, technologijų bendrovės ir faktų tikrintojai. Vykdam šį projektą turėtų būti ištirtas eIDAS reglamentą atitinkančių patikimos elektroninės atpažinties ir tapatumo nustatymo priemonių naudojimas informacijos teikėjams identifikuoti, siekiant šį bandomąjį metodą naudoti atitinkamose priemonėse.

Projektas turėtų prisidėti prie bendradarbiavimo tinklo pastangų skatinti savanoriškai taikyti eIDAS priemones ir paslaugas, kad būtų galima saugiai atpažinti informacijos teikėjus (interneto svetaines, fizinius ir juridinius asmenis) ir nustatyti jų tapatumą.

Komisijos ir valstybių narių dialogas 2018 m. padėjo geriau suvokti, kaip eIDAS priemonėmis ir paslaugomis galima pasinaudoti kovai su dezinformacija – jomis didinti atskaitomybę ir skatinti atsakingesnę elgesį internete. Komisija ir toliau dirbs kartu su bendradarbiavimo tinklu ir platformos paslaugų teikėjais skatindama kurti ir savanoriškai naudoti saugios informacijos teikėjų atpažinties sistemas, pagrįstas griežčiausiais saugumo ir privatumo standartais, įskaitant galimą patikrintų pseudonimų naudojimą.

2.1.4. Naudojimas naujomis technologijomis

Komisija įsipareigojo visapusiškai pasinaudoti bendrąja programa „Horizontas 2020“, kad sutelktų naujas technologijas ir išnagrinėtų galimybę papildomai remti kovos su dezinformacija priemones, spartinti didelio poveikio inovacijų patekimą į rinką ir skatinti mokslo darbuotojų ir įmonių partnerystę.

2013 m. Komisija pradėjo finansuoti pirmuosius mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmus, orientuotus į naujų technologijų, kurios padėtų tikrinti internete pateikto turinio teisingumą, kūrimą. Pirmieji šios srities projektai buvo „**SocialSensor**“ ir „**Reveal**“ – dabar jų sukurtomis priemonėmis naudojasi didelės naujienų organizacijos ir nevyriausybinių organizacijos.

Šiuo metu Europos mokslinių tyrimų tarybos (EMTT) ir programos „Horizontas 2020“ veikla apima keletą projektų, kuriais siekiama geriau suprasti internetinę dezinformaciją ir kurti naujas turinio tikrinimo priemones. Vykdam EMTT projektus „**Compromp**“ ir „**Botfind**“ tiriama, kokį poveikį viešajam diskursui Europoje daro automatizuotos propagandos sklaidos ir tikslinės auditorijos pasirinkimo sistemos. Vykdam EMTT projektą „**Debunker**“ iš teorinės

perspektyvos nagrinėjama klaidingo nusistatymo tam tikrais visuomenės klausimais problema Europoje ir galimos tokio nusistatymo poveikio mažinimo strategijos.

Pagal programą „Horizontas 2020“ vykdomu projektu „**Invid**“ siekiama sukurti audiovizualinio turinio tikrinimo priemonių. Šios priemonės yra būtinos turint omenyje tai, kad technologijos, leidžiančios manipuliuoti vaizdo įrašais siekiant sukurti sintetinę vaizdakaitą (angl. *deep fakes*) yra vis lengviau prieinamos ir naudojamos. Kitu Horizontas 2020“ projektu „**Fandango**“ ieškoma sprendimų, kaip tradicinės žiniasklaidos atstovams padėti geriau aptikti melagingus naratyvus internete.

Kadangi informacinės technologijos ir internetinės dezinformacijos reiškinys sparčiai vystosi, Komisija nusprendė dėti daugiau pastangų. Ji atrinko keturis naujus mokslinių tyrimų ir inovacijų veiksmus, kuriems numatoma skirti maždaug 10 mln. EUR Sąjungos finansavimą. Atrinkti veiksmai – tai „Eunomia“ (atviro šaltinio principu veikiantis sprendimas, skirtas informacijos šaltiniams nustatyti), „SocialTruth“ (paskirstytoji ekosistema, leidžianti lengvai naudotis įvairiomis tikrinimo paslaugomis), „Provenance“ (skaitmeninio turinio tikrinimo sprendimas be tarpininkų) ir „WeVerify“ (turinio tikrinimo iššūkiai, taikant dalyvaujamojo tikrinimo metodą). Šiais naujais projektais siekiama sukurti paslaugų bendruomenėms, aktyviai kovojančioms su internetine dezinformacija.

Be to, programos „Europos horizontas“ projekte⁹ Komisija pasiūlė atskirus veiksmus, kad būtų:

- saugomas demokratinis ir ekonominis stabilumas, kuriant naujas kovos su internetine dezinformacija priemones;
- geriau suprantamas žurnalistikos standartų ir vartotojų sukurto turinio vaidmuo itin susietoje visuomenėje;
- remiama naujos kartos interneto taikomoji programa ir paslaugos, įskaitant integracinę ir patikimą žiniasklaidą, socialinę žiniasklaidą ir socialinius tinklus.

2.2. Saugūs ir nepaveikiami rinkimų procesai

Antra veiksmų grupė skirta kovoti su manipuliavimo ir dezinformacijos taktika, naudojama rinkimų procesų metu. Kad būtų galima užtikrinti saugius ir nepaveikiamus rinkimų procesus, komunikate siūloma pradėti tęstinį dialogą, siekiant padėti valstybėms narėms valdyti su kibernetiniais išpuoliais ir dezinformacija susijusią riziką demokratiniam rinkimų procesui, ypač atsižvelgiant į 2019 m. Europos Parlamento rinkimus.

Tuo tikslu 2018 m. Komisija pradėjo konstruktyvų dialogą su valstybėmis narėmis. Pirmasis pasikeitimas nuomonėmis įvyko 2018 m. balandžio 25–26 d. konferencijoje dėl geriausios rinkimų praktikos; jame dalyvavo Tinklų ir informacijos saugumo (TIS) bendradarbiavimo grupės ir rinkimų komitetų atstovai.

Remdamasi institucijų, atsakingų už TIS direktyvos¹⁰ įgyvendinimą, nuomonėmis ir padedama Komisijos bei Europos tinklų ir informacijos saugumo agentūros (ENISA), 2018 m. liepos mėn. TIS bendradarbiavimo grupė parengė rinkimų technologijų kibernetinio saugumo vadovą¹¹. Šis vadovas – tai praktinis dokumentas, kuriame apžvelgiamos konkrečios grėsmės ir rinkimų komitetams pateikiama naudingų pavyzdžių, kaip valdyti rinkimų kibernetiniam saugumui kylančią riziką.

⁹ COM(2018) 435.

¹⁰ 2016 m. liepos 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2016/1148 dėl priemonių aukštam bendram tinklų ir informacinių sistemų saugumo lygiui visoje Sąjungoje užtikrinti.

¹¹ Bendradarbiavimo grupės leidinys 03/2018 „Rinkimų technologijų kibernetinio saugumo vadovas“. Pateikiamas http://ec.europa.eu/newsroom/dae/document.cfm?doc_id=53645.

2018 m. spalio 15–16 d. Briuselyje vyko aukšto lygio konferencija „Kišimasis į rinkimus skaitmeniniame amžiuje. Atsparumo kibernetinėms grėsmėms didinimas“ (angl. *Election Interference in the Digital Age: Building Resilience to Cyber-Enabled Threats*)¹² Ji padėjo dalyviams geriau suprasti su rinkimų kibernetiniu saugumu susijusias problemas, o TIS kompetentingoms institucijoms bei rinkimų komitetams tai buvo puiki proga aptarti, kokius tolesnius veiksmus būtų galima įgyvendinti atsižvelgiant į ateinančius Europos Parlamento rinkimus.

Komisija per metinį kolokviumą pagrindinių teisių klausimais, vykusį Briuselyje lapkričio 26–27 d., subūrė įvairius suinteresuotuosius subjektus diskusijoms apie demokratiją Europoje, įskaitant nepaveikiamą rinkimų procesą ir atviras demokratines diskusijas. Dalyvavo keli šimtai suinteresuotųjų subjektų, įskaitant nacionalinius ir Europos politikos formuotojus, tarptautines organizacijas, pilietinės visuomenės organizacijas, žiniasklaidos ir socialinės žiniasklaidos, verslo ir švietimo pasaulio atstovus; renginys padėjo atrasti naujų būdų puoselėti laisvą, atvirą ir sveiką demokratinį dalyvavimą.

Komisijos tolesni veiksmai bus susiję su vadove pateiktomis išvadomis¹³, be kita ko, per nacionalinių ir Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklų, šiuo metu steigiamų pagal 2018 m. rugsėjį pateiktą Komisijos rinkimų dokumentų rinkinį¹⁴, veiklą. Nacionaliniuose rinkimų tinkluose dalyvaus už rinkimus atsakingos valdžios institucijos bei kitos institucijos, įskaitant žiniasklaidos reguliavimo institucijas, duomenų apsaugos ir kibernetinio saugumo institucijas. Europos bendradarbiavimo tinklas padės valstybėms narėms ir Sąjungos įstaigoms keistis informacija ir geriausios praktikos pavyzdžiais; pirmasis jo susitikimas įvyks 2019 m. sausio mėn.

Komisijos veikla 2018 m. sustiprino Komisijos ir valstybių narių dialogą, padidino informuotumą ir padidino rizikos, kurią rinkimų procesui kelia kibernetinės atakos ir dezinformacija, valdymo pajėgumus.

2.3. Švietimo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis puoselėjimas

Trečia veiksmų grupė orientuota į švietimo ir gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis puoselėjimą. Siekiant, kad mūsų visuomenės būtų atsparesnės dezinformacijai, būtina visą gyvenimą vystyti pagrindinius ir skaitmeninius gebėjimus. Komunikate šiuo tikslu pasiūlyta naujų veiksmų, kaip antai: remti nepriklausomų faktų tikrintojų ir pilietinės visuomenės organizacijų šviečiamosios medžiagos teikimą mokykloms ir švietimo specialistams; organizuoti gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis Europos savaitės renginius; išnagrinėti galimybę, ar gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis galima įtraukti į EBPO kriterijų, naudojamų tarptautinio moksleivių vertinimo lyginamosiose ataskaitose, sąrašą ir toliau skatinti įgyvendinti šiuo metu vykdomas skaitmeninių įgūdžių, švietimo ir stažuočių iniciatyvas.

Priėmus komunikatą, Kovos su dezinformacija praktikos kodeksą pasirašę subjektai įsipareigojo bendradarbiauti su pilietine visuomene, vyriausybėmis, švietimo įstaigomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais ir paremti pastangas, kuriomis siekiama skatinti kritinį

¹² https://ec.europa.eu/epsc/events/election-interference-digital-age-building-resilience-cyber-enabled-threats_en.

¹³ Tolesni veiksmai bus sutelkti į klausimus, dėl kurių pasiektas bendras sutarimas; tarp jų galėtų būti, pvz., vertinimas, ar, kalbant apie internetą, esamos nacionalinės taisyklės dėl politinės reklamos skaidrumo yra pakankamos.

¹⁴ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/soteu2018-cybersecurity-elections-recommendation-5949_en.pdf.

mąstymą ir gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, be kita ko, rengti mokymus ir suteikti naudotojams priemonių, padedančių atpažinti dezinformaciją.

2018 m. birželio mėn. Komisija su nacionalinėmis valdžios institucijomis ir suinteresuotaisiais subjektais Gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ekspertų grupėje aptarė galimybes 2019 m. surengti gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis Europos savaitę siekiant didinti informuotumą apie dezinformaciją. Tokios savaitės renginiai, siekiant kompleksinio poveikio, apimtų ne tik Sąjungos lygmens, bet ir nacionalinio lygmens renginius (seminarus, atvirų durų dienas naujienų svetainėse ir praktinius mokymo kursus, kaip naudotis žiniasklaidos priemonėmis). Taip pat reiktų, kad šiuose renginiuose dalyvautų suinteresuotieji subjektai, priklausantys Saugesnio interneto iniciatyvai ir Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicijai, – taip būtų užtikrinta sinergija ir su šiomis iniciatyvomis. Savaitės renginiuose daug dėmesio turėtų būti skirta kovai su dezinformacija, atsižvelgiant į būsimus 2019 m. Europos Parlamento rinkimus.

Komisija bendrai finansavo Saugesnio interneto centrus valstybėse narėse, kad jie populiarintų kampaniją „#SaferInternet4EU“, kurios tikslas – didinti informuotumą apie gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis, informuoti tėvus ir specialistus apie interneto teikiamas galimybes ir jame slypinčius pavojus, taip pat skatinti vaikus ir jaunimą pozityviai naudotis žiniasklaidos priemonėmis. Ši kampanija ypač prisideda prie to, kad interneto naudotojai išmoktų atpažinti galimą šališkumą, tendencingą informacijos pateikimą ar klaidingą informaciją¹⁵.

Ateityje įsigaliosiančioje peržiūroje AŽPD, kurią Taryba jau patvirtino 2018 m. lapkričio 6 d., taip pat pripažįstama gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis svarba ir valstybėms narėms nustatomas teisinis įpareigojimas „propaguoti gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ugdymo priemones ir imtis tokių priemonių“ (33a straipsnis). Be to, atsižvelgiant į tai, kad vaizdo medžiagos bendro naudojimo platformos atlieka labai svarbų vaidmenį suteikiant prieigą prie audiovizualinio turinio ir joms tenka susijusi socialinė atsakomybė, peržiūroje AŽPD jos įpareigojamos „numatyti veiksmingas gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis priemones bei instrumentus ir didinti naudotojų informuotumą apie tas priemones ir instrumentus“ (28b straipsnio 3 dalies j punktas). Šiomis nuostatomis valstybėms narėms ir vaizdo medžiagos bendro naudojimo platformoms nustatomos taisyklės dėl gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir nustatoma bendro reguliavimo sistema, kurioje numatytas glaudesnis šio sektoriaus, pilietinės visuomenės, valstybių narių ir reguliavimo institucijų bendradarbiavimas.

Direktyva reikalaujama, kad valstybės narės teiktų Komisijai gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ugdymo planų įgyvendinimo ataskaitas. Komisija, konsultuodamasi su Ryšių palaikymo komitetu, paskelbs gaires dėl šio atsiskaitymo įpareigojimo apimtį.

Nacionalinės audiovizualinio sektoriaus reguliavimo institucijos Europos audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų reguliavimo institucijų grupėje (ERGA) taip pat dirbo žiniasklaidos pliuralizmo srityje, sprendamos tokius klausimus kaip subalansuotas ir nešališkas informacijos pateikimas žiniasklaidoje per rinkimus, nuomonių apklausos ir politinės kampanijos.

2018 m. Komisija toliau tęsė diskusijas su EBPO dėl galimybės gebėjimą naudotis žiniasklaidos priemonėmis įtraukti į kriterijų, kuriuos ši organizacija naudoja rengdama lyginamąsias ataskaitas, sąrašą, visų pirma susitelkiant į artimiausią 2021 m. Tarptautinio moksleivių vertinimo programą (PISA). Šiuo klausimu EBPO buvo atvira Komisijos

¹⁵ Reguliariai atnaujinama informacija, išteklių ir saugesnio interneto renginių valstybėse narėse sąrašas pateikiamas portale www.betterinternetforkids.eu.

pasiūlymui internetinės dezinformacijos ir melagingų naujienų temas įtraukti į IRT išmanymo klausimyną ir į tai atsižvelgti peržiūrint PISA vertinimo kriterijus. Šiuo metu EBPO tobulina klausimyno klausimų projektą ir numato jį išbandyti 2019 m.

Skaitmeninių įgūdžių klausimu paminėtina tai, kad nuo Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicijos paskelbimo 2016 m. gruodžio mėn. susikūrusios 23 nacionalinės koalicijos, siekdamos gerinti europiečių skaitmeninius įgūdžius, organizavo įvairią veiklą, pavyzdžiui, mokymus internetu ir gyvai, rengė informuotumo didinimo kampanijas ir sukūrė pažymėjimų sistemas.

2017 m. rugsėjo mėn. įsteigta Skaitmeninių įgūdžių ir užimtumo koalicijos valdančioji taryba 2018 m. spalio mėn. pristatė savo artimiausių mėnesių prioritetus. Tarp jų – aktyvus esamų priemonių propagavimas siekiant, kad skaitmeninių įgūdžių įgytų visi, taip pat ES programavimo savaitės¹⁶ plėtra, kad iki 2020 m. ji būtų rengiama bent 50 proc. ES mokyklų.

2.4. Parama kokybiškai žurnalistikai – esminiam demokratinės visuomenės elementui

Ketvirta veiksmų grupė siekiama remti kokybišką žurnalistiką – vieną esminių demokratinės visuomenės elementų. Kokybiška naujienų žiniasklaida ir žurnalistika, teikianti piliečiams kokybišką ir įvairią informaciją, gali atskleisti ir „praskiesti“ dezinformaciją. Komunikate pasiūlyta, siekiant, kad valstybės pagalbos taisyklių taikymas žiniasklaidos sektoriui būtų skaidresnis ir labiau prognozuojamas, suteikti viešą prieigą prie internetinės šios srities sprendimų saugyklos. Komunikate taip pat pasiūlyta 2018 m. paskelbti kokybiško ES naujienų turinio kūrimo ir platinimo, naudojantis duomenimis grindžiamos žiniasklaidos priemonėmis, pasiūlymų konkursą; išnagrinėti galimybes skirti didesnę finansavimą iniciatyvoms, kuriomis skatinama žiniasklaidos laisvė ir pliuralizmas; taip pat modernizuoti naujienų svetaines.

Po komunikato paskelbimo Komisija savo svetainėje suteikė prieigą prie taikomų valstybės pagalbos taisyklių ir susijusių precedentų dokumentų internetinės saugyklos¹⁷. Joje pateikiama nuorodų į taikomas valstybės pagalbos taisykles ir susijusius Komisijos sprendimus dėl valstybės pagalbos visuomeniniams transliuotojams bei valstybės pagalbos spaudai, taip pat į atitinkamą Komisijos konkurencijos politikos naujienlaiškio informaciją. Naujausia informacija apie valstybių narių suteiktą pagalbą šiose srityse pateikiama skaidrumo registre¹⁸.

Be to, 2018 m. birželio 26 d. Komisija paskelbė maždaug 1,9 mln. EUR vertės kokybiško ES naujienų turinio kūrimo ir platinimo, naudojantis duomenimis grindžiamos žiniasklaidos priemonėmis, pasiūlymų konkursą. Konkursas baigėsi rugsėjo 25 d., atrinkti keturi projektų pasiūlymai. Šie pasiūlymai kol kas dar vertinami ir numatoma, kad projektai, kuriems bus skirtos dotacijos, bus pradėti įgyvendinti 2019 m. pirmajame ketvirtyje.

Be MTTP projektų, aprašytų 2.1.4. skirsnyje, programos „Horizontas 2020“ darbo programoje, skirtoje 2020 m., numatyta papildomų investicijų inovaciniams projektams siekiant atrinkti, išbandyti ir subrandinti novatoriškų paslaugų ir priemonių idėjas, kurios padės modernizuoti naujienų svetaines.

¹⁶ ES programavimo savaitė – tai vietos lygmens iniciatyva, kuria siekiama smagiai ir aktyviai įtraukiant visiems suteikti programavimo ir skaitmeninių įgūdžių. <https://codeweek.eu/>.

¹⁷ http://ec.europa.eu/competition/sectors/media/overview_en.html#disinformation.

¹⁸ <https://webgate.ec.europa.eu/competition/transparency/public/search/home?lang=lt>.

Siekdama stabilizuoti veiksmus, kuriais skatinama kokybiška žurnalistika, žiniasklaidos laisvė, žiniasklaidos pliuralizmas ir gebėjimas naudotis žiniasklaidos priemonėmis, Komisija siūlo kitoje daugiametėje finansinėje programoje (2021–2027 m., programos „Kūrybiška Europa“ sektorių paprogramėje) tam skirti atskirą biudžetą. Tai turėtų padėti spręsti struktūrines permainas, su kuriomis susiduria žiniasklaidos sektorius, skatinant ir stebint įvairią ir pliuralistinę žiniasklaidos aplinką.

Prie žiniasklaidos laisvės, kokybiškos naujienų žiniasklaidos ir žurnalistikos skatinimo Komisija prisidėjo bendrai finansuodama Europos žiniasklaidos ir spaudos laisvės centro (ECPMF)¹⁹ veiklą. 2018 m. pagrindinė ECPMF užduotis buvo teikti dotacijas tiriamajam tarpvalstybiniam žurnalistiniam darbui ir taip remti tiriamosios žurnalistikos atstovus. 2018 m. birželio mėn. nepriklausoma vertinimo komisija atrinko 12 tiriamosios žurnalistikos projektų, kurie bus finansuojami iš pradedamo naudoti fondo IJ4EU lėšų.

Be to, Europos Parlamentui skyrus finansavimą, skelbiami trys bandomųjų projektų konkursai, kuriais siekiama paremti:

- žiniasklaidos darbuotojų mainų programą;
- mažumų kalbų žiniasklaidoje dirbančių žurnalistų stažuočių programą;
- žiniasklaidos tarybų nustatymo ir rėmimo projektą.

Galiausiai paminėtina, kad Pagrindinių teisių agentūra toliau plėtojo žiniasklaidos specialistams skirtą priemonių rinkinį. Tai bus internetinė pajėgumų stiprinimo platforma, kurios turinį rengs privatūs žiniasklaidos suinteresuotieji subjektai, skirta padėti žurnalistams teikti kokybiškas naujienas.

2.5. Strateginė komunikacija – kovos su vidaus ir išorės dezinformacijos grėsme priemonė

Laikydamosi savo balandžio mėn. komunikato, Europos Komisija darbavosi, kad užtikrintų vidinį savo komunikacijos veiklos koordinavimą ir taip išvengtų dezinformacijos. Todėl ji sukūrė kovos su dezinformacija vidinį tinklą, kurio pagrindinė paskirtis – padėti jos tarnyboms geriau aptikti žalingus naratyvus, palaikyti faktų tikrinimo kultūrą, padėti greitai sureaguoti ir stiprinti veiksmingesnį pozityvios informacijos perdavimą²⁰. Komisija dar glaudžiau bendradarbiavo su Europos Parlamentu ir Strateginės komunikacijos Rytų kaimynystės šalyse darbo grupe per trišalį forumą, kurio tikslas – įgyvendinti atitinkamas institucijų pastangas kovoti su dezinformacija atsižvelgiant į 2019 m. Europos Parlamento rinkimus.

3. SANTRAUKA

Apskritai per 2018 metus komunikate išdėstyti veiksmai įgyvendinti arba pradėti įgyvendinti. Internetinės platformos ir reklamos pramonė susitarė dėl praktikos kodekso, kuriuo siekiama didinti skaidrumą internete ir apsaugoti vartotojus, ypač atsižvelgiant į 2019 m. Europos Parlamento rinkimus. Kuriamas faktų tikrintojų tinklas, sustiprinsiantis pajėgumus aptikti ir demaskuoti melagingus naratyvus. Komisija šiam tinklui padės suteikdama reikiamą infrastruktūrą, tačiau į jų darbą nesikiš. Suinteresuotiesiems subjektams turėtų praversti

¹⁹ Leipcige įsikūrusios ECPMF pagrindiniai tikslai – suvienyti fragmentišką kovotojų už Europos žiniasklaidos laisvę bendruomenę ir spręsti žiniasklaidos laisvės pažeidimo problemą ES valstybėse narėse ir už ES ribų. Centras teikia praktinę pagalbą jos reikalingiems žurnalistams ir bendradarbiauja su partneriais siekdamas didinti informuotumą apie žiniasklaidos laisvės problemas ES ir šalyse kandidatėse. ECPMF partneriai remia žiniasklaidos laisvę ir stebi jos padėtį ES ir šalyse kandidatėse.

²⁰ Į šį tinklą įtrauktos ir Komisijos atstovybės valstybėse narėse.

įvairios mokslininkų ir novatorių sukurtos dezinformacijos aptikimo ir kovos su ja priemonės, o vartotojams turėtų būti naudinga tai, kad iš internetinės informacijos teikėjų reikalaujama didesnės atskaitomybės. Valstybėse narėse geriau suvokiama būtinybė ginti demokratinius procesus nuo kibernetinių grėsmių. Tai puikiai dera su tęstinėmis ES lygmens ir nacionalinėmis pastangomis gerinti gebėjimus naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir suteikti daugiau galių naudotojams, visų pirma jaunajai kartai, bei puoselėti kritinį mąstymą. Parama kokybiškai žurnalistikai taip pat turėtų padėti „praskiesti“ dezinformaciją ir užtikrinti, kad piliečiai gautų kokybiškos ir įvairios informacijos.

Komisija atidžiai stebės, kaip įgyvendinami šioje ataskaitoje aptarti veiksmai, visų pirma Kovos su dezinformacija praktikos kodeksas, ir toliau vertins, ar reikia imtis tolesnių veiksmų, taip pat ir reguliuojamojo pobūdžio.